

Termen scurt și analiza curentă în statistică

Constantin Anghelache

Profesor universitar doctor

Alexandru Isaic-Maniu

Profesor universitar doctor

Constantin Mitrut

Profesor universitar doctor

Vergil Voineagu

Profesor universitar doctor

Academia de Studii Economice București

Abstract. *Using the short-run statistic indicators is a compulsory requirement implied in the current analysis. Therefore, there is a system of EUROSTAT indicators on short run which has been set up in this respect, being recommended for utilization by the member-countries. On the basis of these indicators, there are regular, usually monthly, analysis being achieved in respect of: the production dynamic determination; the evaluation of the short-run investment volume; the development of the turnover; the wage evolution: the employment; the price indexes and the consumer price index (inflation); the volume of exports and imports and the extent to which the imports are covered by the exports and the sold of trade balance. The EUROSTAT system of indicators of conjuncture is conceived as an open system, so that it can be, at any moment extended or restricted, allowing indicators to be amended or even removed, depending on the domestic users requirements as well as on the specific requirements of the harmonization and integration. For the short-run analysis, there is also the World Bank system of indicators of conjuncture, which is utilized, relying on the data sources offered by the World Bank, The World Institute for Resources or other international organizations statistics. The system comprises indicators of the social and economic development and focuses on the indicators for the following three fields: human resources, environment and economic performances. At the end of the paper, there is a case study on the situation of Romania, for which we used all these indicators.*

Key words: indicator; time horizon; totalizator value; trade balance; life expectation; life quality.

1. Introducere

Urmărirea evoluției economiei prezintă interes atât pentru managementul la nivel micro, cât și macro, pentru bancheri, jucătorii la bursă, syndicate, populație, în general pentru toți „actorii” scenei economico-sociale. Acest sistem cuprinde indicatori precum: evoluția modificării reale a producției naționale (pentru PIB, pentru valoarea adăugată etc.), evoluția ratei inflației (măsurată prin prețurile

bunurilor de consum, deflatorul PIB), rata șomajului, soldul balanței comerciale, evoluția raportului „venituri maxime/venituri minime”.

Sistemul de indicatori pe termen scurt sau conjuncturali este structurat astfel:

- indicatori-„țintă” (sau obiectiv), ca de exemplu rata șomajului, rata inflației;

- indicatori de „pilotaj”, ca de exemplu soldul balanței comerciale;
- indicatori „instrumentali”, ca de exemplu deficitul bugetului consolidat.

2. Sistemul EUROSTAT de indicatori pe termen scurt

Armonizarea categoriilor, definițiilor, indicatorilor, metodologiilor, procedeele de culegere a datelor, a sistemelor de indicatori este obiectivul fundamental al organismului de statistică comunitar – EUROSTAT. Aceasta reprezintă și obiectivul sistemului de indicatori ai conjuncturii pe termen scurt.

Manualul privind metodologia statisticii pe termen scurt, INS, București 2000, indică obiectivele sistemului de indicatori ai conjuncturii:^{*}

- reflectarea cât mai precisă a proceselor economice pe termen scurt, asupra ciclului afacerilor (îndeosebi în industrie și servicii);
- creșterea ponderii informațiilor la nivelul regiunilor majore ale unei țări cu o frecvență lunară (sau trimestrială);
- satisfacerea necesităților utilizatorilor de date privind ciclul afacerilor pe diferite piețe, asigurând un nivel de detaliere rezonabil, un număr optim de indicatori, claritate și comparabilitate sporită.

Cerințele expuse ale sistemului de indicatori pe termen scurt al EUROSTAT-ului sunt rezultate firesc din obiectul acestuia, respectiv „evaluarea, analizarea și prognozarea” detaliată a cât mai multor metode posibile pentru activitățile desfășurate în economiile statelor membre. Proiectul minimal și funcțional al acestui sistem conține în esență un set de indicatori conjuncturali sau pe termen scurt care prezintă următoarele elemente:

- o evaluare de tip cantitativ a activității, definită prin producție;
- o anticipare a activității, sintetizată prin comenzi și contracte;
- un factor esențial al fluctuațiilor conjuncturale, respectiv investițiile;
- o anticipare a tendințelor în domeniul fluctuațiilor, aproximând profitabilitatea prin excedentul brut de exploatare;
- o ajustare cu scopul asigurării comparabilității valorice printr-un indice de preț (indicele prețurilor produselor industriale, indicele prețurilor de consum);
- o detaliere statistică necesară privind utilizări și destinații prin stocuri și fonduri fixe;
- o evaluare de tip cantitativ a resurselor de muncă prin numărul forței de muncă (populație ocupată, activă) și rata șomajului;
- o utilizare intensivă a forței de muncă prin productivitate;
- o expresie cantitativă a legăturii cu restul lumii dată de cererea externă prin exporturi și de competiția din afară prin importuri;

- o aproximare a profitabilității realizată prin evidențierea a doi indicatori: cifra de afaceri și salariile.

De regulă, se evidențiază modificări față de perioade corespunzătoare din anul precedent sau chiar față de perioade anterioare sau, mai simplu, rate de modificare (creștere sau diminuare) după formula generală:

$R(\%)I \times 100 - 100$, unde „I” este indicele exprimat printr-un coeficient.

Se remarcă trei aspecte generale importante: orizontul de timp al indicatorului, forma indicatorului și tipul de valoare.

- **Orizontul de timp** impune compararea cu perioada cea mai apropiată, respectiv ultima lună, ultimul trimestru sau perioada corespunzătoare a anului precedent, și avantajează în cazul fenomenelor cu sezonalitate sporită.
- **Forma indicatorului** este reprezentată de un indice statistic care reliefează tendința ciclului cu eliminarea fluctuațiilor. Acest lucru este cel mai bine realizat prin seriile de indici statistici cronologici.
- **Tipul de valoare** totalizatoare finală este media lunară sau mobilă calculată prin mai multe luni. Deși o medie nu prezintă practic niciodată exact ultima evoluție, are totuși un mare avantaj, fiind mai puțin sensibilă la factori externi.

Conform metodologiei EUROSTAT, „Producția” este definită fie ca activitate „în sine” de prelucrare, de transformare a bunurilor, fie ca rezultat al activității de prelucrare, de transformare a bunurilor. Producția devine astfel „valoare adăugată” la costul factorilor, iar indicele producției caracterizează evoluția valorii adăugate.

■ **Determinarea dinamicii producției** se realizează practic prin indicele său de volum, calculat cu formula indicelui lunar standard Laspeyres în varianta sa de tip indice Geary:

$$I_{t/o}^q = \frac{\sum_{i=1}^n P_{io} Q_{it} - \sum_{j=1}^m P_{jo}^* Q_{jt}^*}{\sum_{i=1}^n P_{io} Q_{io} - \sum_{j=1}^m P_{jo}^* Q_{jo}^*} \times 100$$

unde:

- P – prețul;
- q – cantitatea;
- i – produse utilizate ca intrări;
- p* – prețul materialului;
- q* – cantitatea materială;
- j – materialele utilizate ca intrări.

Dinamica producției fizice sau a producției brute se mai poate calcula și prin indici în formula Laspeyres fără a se ține cont de „intrări”:

$$I_{t/o}^q = \frac{\sum P_0 Q_t}{\sum P_0 Q_0} \times 100$$

Calculul evoluției producției în expresie valorică este afectat de dificultatea practică privind obținerea datelor

^{*} INS, Manualul privind metodologia statisticii pe termen scurt, București, 2003.

necesare referitoare la prețuri. Soluția adoptată este deflatarea volumului vânzărilor perioadei curente

$\sum p_0q_t$ cu un indice de preț de tip Laspeyres.

■ **Indicii comenzilor și contractelor** caracterizează atât evoluția noilor comenzi (contracte), cât și a stocului de comenzi. Cercetarea statistică a comenzilor este restrânsă la activitățile de producție în principal la comandă, la activitățile cu un ciclu de fabricație îndelungat sau la activitățile mari de comenzi, iar calculul indicilor se poate realiza prin indici valorici lunari simpli:

$$I_{t/o}^{CN} = \frac{\sum V_{CNt}}{\sum V_{CN_0}} \times 100,$$

unde:

$V_{CN_{0,t}}$ – valoarea comenzilor noi în perioadele „0” sau „t”.

■ **Evaluarea volumului investițiilor** (pe termen scurt) se realizează prin metoda fluxului bunurilor corporale. Conceptul de investiții brute în bunuri corporale care stă la baza metodei are în conținut toate bunurile de capital corporale având o durată de viață de peste un an, indiferent dacă sunt achiziționate recent sau deja existente, de la terți sau fabricate pentru uz propriu.

Anchetele sunt trimestriale și conduc în final la evaluarea producției naționale de investiții (P_{INV}) la care se adaugă, în vederea estimării corecte, importurile (M) de bunuri de capital și se scad exporturile (X) de bunuri de capital:

$$INV = P_{INV} + IM - EX$$

■ **Indicele cifrei de afaceri** asigură cunoașterea dinamicii volumului desfacerilor. Cifra de afaceri este utilizată la evaluarea tendințelor curente ale desfacerii, respectiv la identificarea fluctuațiilor pieței, în timp ce producția reflectă tendințele de volum ale valorii adăugate la costul factorilor. Astfel, de exemplu, producția nevândută influențează creșterea stocurilor și este cuprinsă în indicele de producție, dar nu și în indicele cifrei de afaceri, în timp ce vânzările din stoc sunt incluse în cifra de afaceri, dar nu influențează volumul producției. În indicele cifrei de afaceri apare adesea producția secundară, în timp ce indicele de producție, bazat pe o listă de produse specifice, nu o cuprinde, iar deflatarea cifrei de afaceri se poate face doar cu indicele de preț pentru producția internă, și nu cu prețurile de export, ceea ce la producție nu se întâmplă. Cifra de afaceri devine relativ sinonimă cu „vânzări”, „expedieri”, „livrări”. Calculul indicelui cifrei de afaceri se realizează astfel:

$$I_{t/o}^{CA} = \frac{\sum CA_t}{\sum CA_0} \times 100, \text{ unde } CA \text{ este cifra de afaceri.}$$

■ **Salariile** (sau compensarea factorului muncă în sensul SCN) se evidențiază printr-un indice agregat la nivel de activități. Unele state membre EUROSTAT publică variabila ca cifră absolută.

- **Forța de muncă utilizată** se exprimă prin indicatori precum: număr de persoane angajate, rata șomajului și volumul timpului de muncă efectiv lucrat, exprimat ca număr de ore lucrate, durata medie a săptămânii de lucru.
- **Indicii prețurilor**, exprimați prin indicele prețurilor de consum, prin indicii prețurilor produselor industriale (interni și de export), indicii prețurilor în construcții, au ca scop asigurarea de informații rapide despre fluctuațiile ciclului economic în termeni reali.
- **Volumul exportului, importului, gradul de acoperire a importurilor prin exporturi și soldul balanței comerciale** sunt principalii indicatori utilizați pentru măsurarea legăturii dintre economia națională și economia mondială.

Sistemul de indicatori conjuncturali EUROSTAT este conceput ca un sistem deschis, oricând putând să i se extindă sau restrângă, modifice și chiar elimine indicatori în funcție de cerințele utilizatorilor interni și de cerințele de armonizare și integrare specifice. Armonizarea treptată a statisticii românești pe termen scurt cu cea europeană este în curs de finalizare.

3. Indicatorii pe termen scurt utilizați de Banca Mondială

Sistemul de indicatori conjuncturali ai Băncii Mondiale utilizează sursele de date conferite de statisticile Băncii Mondiale, Institutului Mondial pentru Resurse și alte organizații internaționale (ONU, FMI etc.). Sistemul conține un sumar al indicatorilor dezvoltării socio-economice, urmat de indicatorii a trei domenii: resurse umane; condiții de mediu; performanțe economice.

În setul indicatorilor de bază sunt cuprinși: populația, suprafața, produsul intern brut pe locuitor, speranța de viață la naștere și procentul neștiutorilor de carte adulți.

- **Populația** și datele detaliate despre forța de muncă oferă un profil al principalelor tendințe demografice dintr-o țară.
- **Suprafața** este furnizată de FAO și cuprinde suprafața totală, unde alături de uscat sunt cuprinse și apele interioare.
- **Produsul intern brut pe locuitor** este calculat cu ajutorul metodei „Atlasului Băncii Mondiale”. Factorul de conversie al „Atlasului” pentru oricare an este media cursului de schimb a unei țări (sau a unui factor de conversie alternativ) pentru anul respectiv și cursul său de schimb pentru doi ani precedenți. Anterior se operează corecții datorită diferențelor dintre rata inflației în țara respectivă și rata inflației în principalul grup de țări dezvoltate. Această medie pe trei ani atenuază fluctuațiile anuale ale prețurilor și cursurilor de schimb ale fiecărei țări. Factorul de conversie al metodei se aplică PNB-ului țării respective. PNB-ul rezultat în dolari SUA se împarte la cifra reprezentând populația la jumătatea anului, pentru ultimul din cei trei ani pentru a afla PNB/locuitor.

- **Speranța de viață la naștere** (frecvent numită durata medie a vieții) indică numărul de ani pe care se presupune că îi va trăi un nou-născut în condiții de menținere neschimbată pe tot parcursul vieții a indicilor de mortalitate.
- **Proportia analfabetismului adult** este definită ca ponderea din populația în vârstă de peste 15 ani și care nu poate citi și scrie o propoziție simplă, scurtă, cu subiect din viața curentă, pe care să o și înțeleagă.

Un alt subsistem de indicatori macroeconomici cuprinde: deficitul/excedentul curent bugetar, ratele nominale ale dobânzilor bancare (rata dobânzii la depozit, la termen sau de economii și rata de împrumut percepută de bănci pentru împrumuturi), media anuală a inflației, echilibrul de cont curent anterior transferurilor oficiale (suma exporturilor nete de bunuri, servicii și transferuri private), rezervele internaționale brute (respectiv de aur monetar, drepturi speciale de tragere – DST-uri), poziția ce rezultă din punctul de vedere al rezervelor și valoarea netă actuală a datoriei externe totale.

- Indicatori ai resurselor umane cuprind: rata medie anuală de creștere a populației (r) estimată de un model parabolic sau de un model exponențial folosind ca metodă de estimare metoda celor mai mici pătrate sau alt procedeu statistic, pe baza unor serii de date statistice.
- **Distribuția veniturilor și a cheltuielilor de consum** caracterizează împrăștierea față de starea ipotetică de egalitate a distribuției venitului sau cheltuielilor de consum la nivel național. Pentru măsurarea inegalității sociale se pot utiliza indicii Gini, curba Lorentz sau alți indicatori structurali.
- Alți indicatori socioeconomici: accesul la îngrijirea sănătății, la apă potabilă, canalizare, predominanța malnutriției ca măsură procentuală a copiilor cu carențe în substanțe nutritive care le afectează sănătatea și potențialul genetic de creștere, predominarea contracepției, rata fertilității totale, rata mortalității materne și ratele de școlarizare pot contribui la completarea sistemului indicatorilor.

- **Nivelul calității mediului înconjurător** este sintetizat de indicatori privind aerul (emisiile de bioxid de carbon), folosirea terenurilor, despăduririle, zonele naționale protejate, asigurarea cu apă, orașele și aglomerările urbane și consumul de energie.
- În sinteză se efectuează o evaluare finală printr-un subsistem de indicatori ai performanțelor economice ce cuprinde indicatori ai SCN privind creșterea și structura economiei (PIB, consum public, consum privat, formarea brută de capital fix, economii interne brute, exporturi) privind bugetul guvernamental și deficitul/excedentul general, balanța de plăți, datoria externă.

Acest sistem de indicatori statistici conjuncturali conceput de Banca Mondială surprinde schimbările importante nu numai în economia mondială, ci mai ales în modul de apreciere și măsurare a dezvoltării.

4. Studiu de caz: România

Caracterizarea pe termen scurt a stării economiei pornește de la urmărirea evoluției principalelor agregate macroeconomice determinate în SCN, precum și de la un număr restrâns de indicatori considerați esențiali în a aprecia creșterea economică, stabilitatea prețurilor, ocuparea forței de muncă, echitatea socială și echilibrul extern al economiei naționale. Acest set de indicatori constituie varianta minimă a unui sistem de indicatori statistici ai conjuncturii. Indicatorii se pot exemplifica în cazul economiei naționale între 1990 și 2004.

- *Evoluția economică reală* este estimată prin intermediul produsului intern brut, în prețuri comparabile:

$$I_{PIB}^{real} \text{ sau } I_{PIB}^q = \frac{\sum p_0 q_1}{\sum p_0 q_0}$$

și se exprimă ca ritm al creșterii reale:

$R = I_{PIB}^q \times 100 - 100$, unde I_{PIB}^q este calculat ca un coeficient.

Datele privind evoluția produsului intern brut în perioada 1990-2005 sunt prezentate în tabelul următor:

- % -

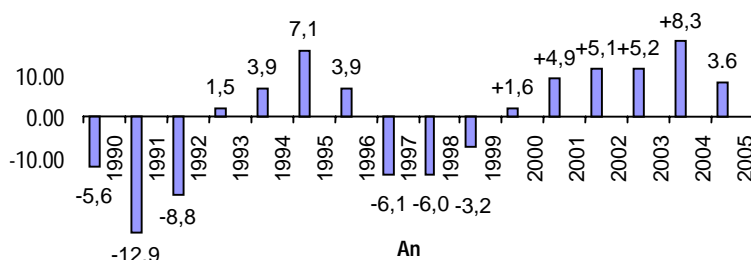
	Anul															
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ritm față de anul precedent	-5,6	-12,9	-8,8	1,5	3,9	7,1	3,9	-6,1	-6,0	-3,2	+1,6	+4,9	+5,1	+5,2	+8,3	3,6*

date operative

Sursa: Colecția „Anuarul statistic al României”, edițiile 1990 – 2000; Buletin statistic lunar, nr. 12, 2005.

* PIB calculat pe primele nouă luni 2005

Reprezentarea grafică a datelor din tabel este redată în figura următoare:

Cerința informațiilor pe termen scurt a constrâns la evaluarea cu caracter provizoriu a produsului intern brut la nivel trimestrial. Aspectul-cheie al unui indicator pe termen scurt derivă din intervalul sau distanța dintre momentele alese pentru identificarea variației fenomenului economic.

Obiectivul unui astfel de indicator este evidențierea momentului de inflexiune, a momentului când o cădere economică se transformă într-o creștere.

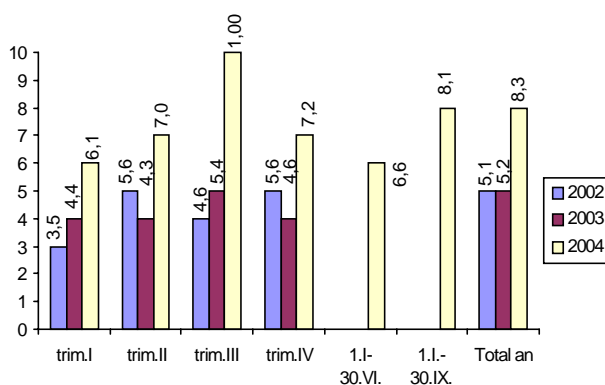
În tabelul următor prezentăm evoluțiile trimestriale ale PIB-ului în anii 2002, 2003 și 2004.

Evoluția trimestrială a produsului intern brut al României

Indicatori		Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV	1.I.-30.VI.	1.I.-30.IX	Total an
Dinamica PIB față de perioada similară a anului anterior	2002	103,5	105,6	104,6	105,6	-	-	105,1
	2003	104,4	104,3	105,4	104,6	-	-	105,2
	2004	106,1	107,0	110,0	107,2	106,6	108,1	108,3

Sursa: Buletin statistic lunar, nr. 1, 2005, p.103, INS.

Reprezentarea grafică a datelor din tabelul de mai sus este redată în figura următoare:

Evoluția trimestrială a produsului intern brut

Sistemul de indicatori pe termen scurt permite o mai bună identificare a *tendinței*, subînțeleasă ca variație lentă într-o perioadă îndelungată (ani) a unui fenomen economic,

precizarea *ciclicității*, a *variațiilor sezoniere* (urmare a unor evenimente climatice, instituționale, tradiționale) și a *fluctuațiilor neregulate* cauzate de evenimente rare, imprevizibile etc.

■ *Stabilitatea prețurilor* este măsurată în principal prin intermediul a trei indicatori: indicele prețurilor de consum (IPC), indicele „implicit” al prețurilor produsului intern brut „deflatorul PIB”-ului și indicele prețurilor produselor industriale (IPPI). IPCB este calculat prin formula indicelui de preț de tip Laspeyres:

$$IPCB = \frac{\sum i^P g_0^i}{\sum g_0} \text{ în care } g_0 = \frac{(p_0 q_0)}{\sum (p_0 q_0)}$$

coeficienții de ponderare, stabiliți în baza anchetei ABF. Rata inflației se exprimă ca ritm, prin relațiile:

$$R_{inf} = IPBC \times 100 - 100$$

$R = IPC \times 100 - 100$, unde IPC este calculat ca un coeficient.

Evoluția anuală a inflației în economia României în perioada 1990-2005 este prezentată în tabelul următor:

	Anul															
	1990	91	92	93	94	95	96	97	98	99	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Rata medie lunară a inflației	2,7	10,3	9,6	12,1	4,1	2,1	3,8	8,0	2,9	3,7	2,9	2,2	1,4	1,1	0,7	0,7
Rata inflației la sfârșitul anului	37,7	222,8	199,2	295,5	61,7	27,8	56,9	151,4	40,6	54,8	40,7	30,3	17,8	14,1	9,3	8,4

Sursa: Buletin statistic de prețuri, 1990-2005.

* Datele sunt provizorii

În tabelul ce urmează se prezintă evoluția lunară a prețurilor bunurilor de consum în general și structurate pe cele trei mari grupe: mărfuri alimentare, nealimentare și servicii, în 2004,

exprimată procentual față de decembrie anul 2003. În anul 2004, pentru prima dată după 1990, valoarea indicatorului a fost exprimată printr-un ritm sub 10%.

Dinamica lunară a prețurilor bunurilor și a serviciilor de consum

Decembrie 2003 = 100%

Indicatori	Ian.	Feb.	Mart.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Total	101,1	101,7	102,2	102,8	103,1	103,7	105,1	105,6	106,6	107,9	108,6	109,3
Mărfuri alimentare	100,4	101,2	101,9	102,2	102,2	102,6	103,4	103,6	104,3	105,2	106,2	107,4
Mărfuri nealimentare	101,8	102,3	102,6	103,3	103,8	104,4	106,6	107,2	108,3	109,9	111,0	111,4
Servicii	101,2	101,7	102,2	103,2	103,8	105,1	105,4	106,9	108,4	109,9	109,1	108,7

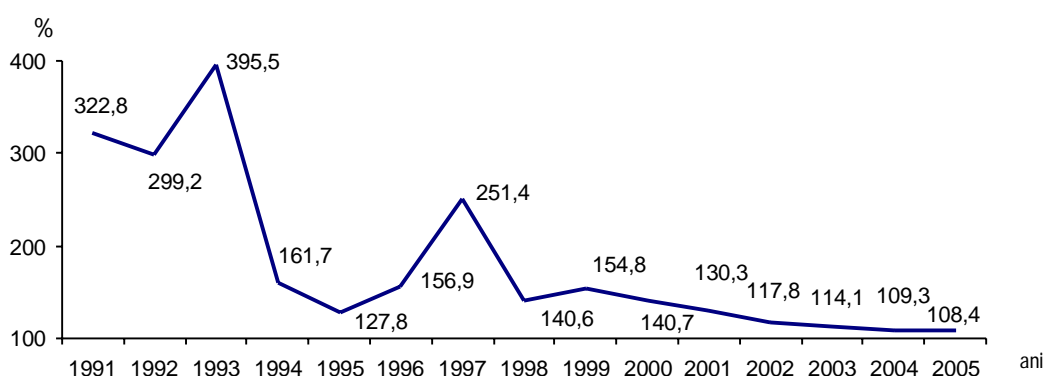
Sursa: Buletin statistic lunar, nr. 1/2005.

Evoluția creșterii prețurilor după 1990 poate fi urmărită și prin evoluția prețurilor din decembrie a fiecărui an cu decembrie a anului precedent. Datele sunt prezentate în tabelul și graficul ce urmează.

Dinamica prețurilor decembrie/decembrie precedent în perioada 1991-2005

Indicii prețurilor de consum decembrie/decembrie (%)	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	322,8	299,2	395,5	161,7	127,8	156,9	251,4	140,7	154,8	140,7	130,3	117,8	114,1	109,3	108,4

Sursa: Buletinul statistic de prețuri, nr. 12/2004, p. 6.

Dinamica prețurilor de consum în perioada 1991-2005

De interes pentru aprecierea evoluțiilor economice pe termen scurt este și dinamica prețurilor producției industriale. În tabelul ce urmează se prezintă acești indici față de luna precedentă, în anul 2004. Media lunară

$\sqrt[12]{1,024 \times \dots \times 0,991} = 1,0124$ sau 101,24% indică un ritm mediu lunar de 1,24% superior creșterii prețurilor bunurilor de consum.

Indicii lunari ai prețurilor producției industriale în 2004

	Ian.	Feb.	Mart.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Dinamica lunară (luna precedentă = 100) %	102,4	100,9	100,9	102,8	101,3	101,1	101,7	101,7	101,3	101,6	100,2	99,1

Sursa: Buletin statistic lunar, nr. 1, 2005, p. 23.

■ **Ocuparea forței de muncă** este relevantă de indicatorii populației ocupate, ai numărului salariaților și nivelul șomajului. Se utilizează frecvent trei procedee de calcul complet diferite ale ratei șomajului. Primul este acela al raportării șomerilor înregistrați la populația activă. Al doilea este al raportării șomerilor definiți conform Biroului Internațional al Muncii ca persoane care nu au de lucru, dar caută un loc de muncă și sunt dispuse să înceapă lucrul imediat (respectiv în două săptămâni), la populația activă. Ultimul procedeu constă în calculul șomerilor înregistrați în populația cu vârstă cuprinsă între 18 și 62 de ani.

Primul procedeu este considerat ca având cea mai bună relevanță națională, cel de-al doilea ca permițând cea mai bună comparabilitate internațională și cel de-al treilea ca posedând cea mai extinsă disponibilitate teritorială.

■ **Rata șomajului înregistrat** se calculează prin raportarea șomerilor înregistrați fie la populația activă (PA), fie la cumulul populației ocupate și al șomerilor (PO + S).

$$Rs = \frac{S}{PA} \times 100 \text{ sau } Rs = \frac{S}{PO+S} \times 100.$$

Evoluția ratei șomajului în perioada 1991-2005

- la sfârșitul anului -

	Anul														
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Rata șomajului înregistrat	3,0	8,4	10,4	10,9	9,5	6,6	8,9	10,4	11,8	10,5	8,8	8,1	7,0	6,3	5,9

Sursa: Buletin statistic lunar, 1990-2001; Anuarul statistic nr. 12, 2005.

■ **Rata șomajului BIM**

Sistemul de informări administrative privind înregistrarea șomerilor beneficiari de ajutor de șomaj, beneficiari de alocație de sprijin și înregistrați sau ieșiți din perioada de „ajutor” constituie un suport pentru un indicator pe termen scurt detaliat și semnificativ în determinarea

sezonalității ocupării. În spiritul aceleiași comparabilități statistice asigurate, rata șomajului la sfârșit de lună și trimestru este în măsură să asigure prezentarea sintetică a gradului de neocupare existent în populația activă. În tabel se prezintă ratele șomajului înregistrat la finele lunilor anului 2005.

Rata șomajului înregistrat lunar în 2005

%

- la sfârșitul lunii -

Indicatori	Ian.	Feb.	Mart.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Rata șomajului	7,7	7,8	7,6	7,4	6,9	6,6	6,3	6,2	6,1	6,1	6,2	6,2

Sursa: Buletin statistic lunar, nr. 12, 2005, p. 97.

■ **Echitatea socială** vizează modalitatea de repartizare a veniturilor între subiecții economici și partenerii sociali. Indicatorul pe termen scurt de evaluare a echității sociale în compensarea prin venituri este constituit de „raportul dintre veniturile personale cele mai mari sau înalte și veniturile personale cele mai mici sau scăzute” întregit și de evoluțiile câștigului salarial mediu net real și minim net real.

Indicele de echitate socială (I_{ES}) este un raport între valoarea maximă și cea minimă a câștigului salarial (brut sau net):

$$I_{ES} = \frac{S_{MAXIM}}{S_{MINIM}} \times 100$$

■ **Indicii trimestriali ai costului forței de muncă** oferă informații asupra evoluției cheltuielilor cu factorul muncă, aspect important pentru întreprinzători în aprecierea climatului economic. Acești indici se calculează în baza informațiilor unei anchete efectuate de către INS asupra câștigurilor salariale. Indicele se determină ca raport între costul mediu orar din fiecare trimestru al anului și costul mediu dintr-un an de referință (în prezent, anul 2000). Indicatorul oferă informații suplimentare comparativ cu dinamica salariilor, întrucât angajatorii, în afara salariilor plătite angajaților, suportă sume pentru protecție socială, cheltuieli de formare profesională, contribuții pentru ajutorul de șomaj și asigurări sociale etc. În tabelul următor sunt prezentate dinamicile costului forței de muncă.

Indicii costului forței de muncă în perioada 2001-2003

2000 = 100

Indicatori		Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV
Indicii costului forței de muncă pentru activități economice și servicii comerciale (%)	2001	117,24	140,72	149,98	163,42
	2002	163,10	180,83	183,62	197,05
	2003	193,94	207,96	212,09	229,92

Sursa: Anuarul Statistic al României, 2004, p. 364.

■ **Raportul între indicele câștigului salarial mediu nominal net și indicele prețurilor bunurilor de consum** permite efectuarea de aprecieri asupra tendinței veniturilor reale ale salariaților.

Dacă după 1990 au existat perioade în care coeficientul a fost 52-55%, în anul 2004 evoluția lunară se prezintă în tabelul următor:

Raportul dintre indicele câștigului salarial mediu nominal net și indicele prețurilor bunurilor de consum

– % –

Indicatori	ian.	Feb.	Mart.	Apr.	Mai	Jun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
• raportul față de luna similară din 2003	107,1	108,2	111,7	107,1	109,3	110,6	107,9	108,5	109,6	110,6	112,8	115,1
• raportul față de octombrie 1990	75,4	71,1	75,6	76,6	74,3	74,2	73,9	73,2	73,6	74,3	75,9	80,0

Pe parcursul anului 2004 s-a ameliorat salariul real, dar comparativ cu octombrie 1990 (ultima lună cu prețuri controlate de către stat) nivelul este încă sub acel plafon ($\approx 75\%$).

■ **Echilibrul extern** al economiei naționale este rezultatul analizei contului curent al balanței de plăți externe. Soldul este o dovadă a creșterii sau descreșterii performanțelor unei economii. În cazul economiei românești, soldul balanței comerciale (Δ), deținând ponderea majoritară în soldul contului curent, caracterizează sintetic și prompt evoluția echilibrului economic extern:

$$\Delta = \text{EXP} - \text{IMP},$$

unde:

EXP – volumul exportului și IMP – volumul importului.

În tabelul și figura ce urmează se prezintă gradul de acoperire a importurilor cu exporturi $\frac{\text{IMP}}{\text{EXP}} \times 100$, forma relativă de exprimare fiind mai relevantă.

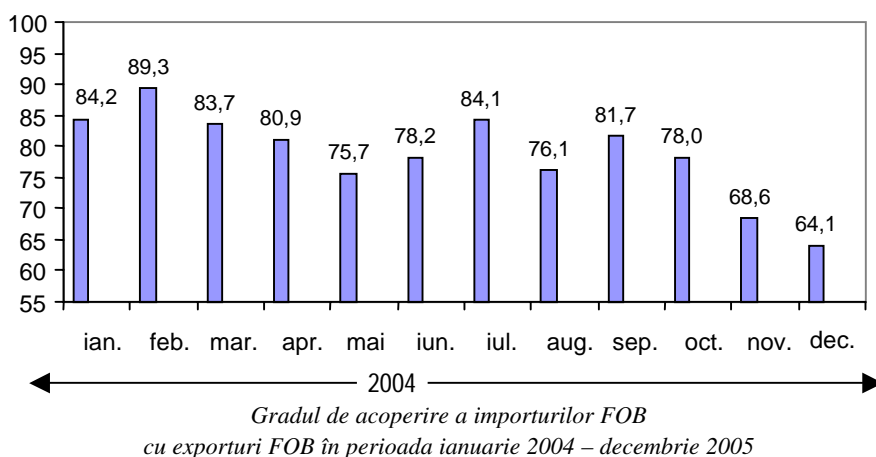
Evoluția gradului acoperirii importului cu exporturi

– % –

$\frac{\text{IMP}}{\text{EXP}} \times 100$	Anul 2004											
	ian.	Feb.	Mart.	Apr.	Mai	Jun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
	84,2	89,3	83,7	80,9	75,7	78,2	84,1	76,1	81,7	78,0	68,6	64,1

Sursa: Buletin statistic, nr. 1/2005. Obs.: calculul este stabilit FOB/FOB.

În baza evoluției se poate determina sezonalitatea și se pot efectua predicții asupra necesarului valutar pentru acoperirea importurilor.

În tabelul următor se prezintă ratele trimestriale din 2002-2004.

Evoluția formării brute de capital fix (FBC)

Ritmul formării brute de capital	Anul	Tr. I	Tr. II	Tr. III	Tr. IV	1.I.-30.VI.	1.I.-30.IX	Total an
	2002	+ 2,3	+ 6,0	+ 9,8	+ 9,5	-	-	+ 8,2
	2003	+ 6,8	+ 8,0	+ 8,5	+ 11,0	-	-	+ 9,1
	2004	+ 7,3	+ 12,9	+ 17,4	-	+ 10,4	+ 13,7	+ 10,1

Sursa: Buletin statistic lunar, nr. 1, 2005, p. 105.

■ **Formarea brută de capital fix (FBCF)** reprezintă valoarea bunurilor durabile achiziționate de unitățile producătoare rezidente cu scopul de a fi utilizate timp de cel puțin un an în procesul de producție, precum și valoarea serviciilor încorporate în bunurile de capital fix (conform metodologiei SCN). Ratele anuale de creștere sau scădere a FBCF calculate pe baza datelor în prețuri comparabile (prețurile anului precedent) relevă procesele de redresare sau recesiune economică cu efecte inerțiale semnificative în PIB-ul perioadelor viitoare:

$$R_{FBCF} = I_{FBCF}^Q \times 100 - 100,$$

unde:

I_{FBCF}^Q reprezintă indicele „fizic” (în prețuri comparabile) al FBCF și este calculat ca un coeficient.

Indicatorul conjunctural sau pe termen scurt cu disponibilitate trimestrială evidențiază aspecte interesante privind legătura dintre FBCF și PIB, beneficiind de mai multă acuitate și precizând relativ decalajele și inflexiunea specifică.

■ **Investițiile străine în economie** sunt ecoul semnalelor transmise de economia respectivă în exterior, un standing perceput favorabil în exterior, un climat competițional sau un sistem de facilități atractiv. Dinamica ascendentă a acestui indicator pe termen scurt traduce o atracție economică în creștere. În tabelul următor se prezintă numărul societăților comerciale cu participare străină.

Numărul societăților comerciale cu participare străină la capitalul social subscris în perioada 1991-2004

Anul	Înmatriculări de societăți cu participare străină la capital	Capital social subscris în valută (mil. USD)
1991	5.541	1058,4
1992	11.798	573,3
1993	10.581	417,8
1994	11.050	881,6
1995	3.313	237,7
1996	3.522	573,6
1997	5.153	308,9
1998	8.652	755,4
1999	7.203	945,6
2000	8.533	838,9
2001	7.174	1540,8
2002	7.518	1078,8
2003	6.608	1288,7
2004	10.169	3081,7
2005	11.718	3.149,0

Sursa: Buletinul statistic lunar, nr. 12, 2005, p. 112.

Urmărirea evoluției acestui indicator oferă potențialilor investitori informații asupra climatului de afaceri dintr-o țară.

■ **Indicatorii de conjunctură în principalele ramuri economice** oferă informații asupra evoluțiilor economice în opinia managerilor de întreprinderi. Principalele activități investigate sunt: industria, construcțiile și comerțul. Ancheta este efectuată printr-un sondaj stratificat (circa 2.500 de agenți economici industriali, aproximativ 700 agenți din construcții și circa 1.100 firme de comerț). Variabilele de stratificare: tipul activității și mărimea firmei. Întrebările vizează comenzile posibile, evoluția numărului de salariați și potențialele pericole.

Indicatori de conjunctură în 2004

Soldul conjunctural în:	Ian.	Febr.	Mart.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
- Industria prelucrătoare	11	38	40	45	33	33	28	24	24	21	15	12
- Comerțul cu amănuntul (sit.ec.generală)	25	27	44	41	43	41	37	46	39	37	35	34

Sursa: Buletinul statistic lunar, nr. 1, 2005, p. 21.

Răspunsurile sunt date ca o apreciere de tendință (creștere, stabilitate, scădere), iar în final se stabilește soldul conjunctural, ca diferență între alternativele extreme (% creștere – % scădere). Acest indicator (soldul

conjunctural) exprimă tendința de evoluție a unui indicator comparativ cu perioada anterioară. Relevanța indicatorului este dată și de faptul că la chestionarul anchetei răspund manageri de firme – deci persoane avizate.

■ **Evoluția valorii comenzilor** este un indicator care oferă o informație cu un grad de plauzibilitate ridicat asupra tendințelor pe termen scurt. În tabelul de mai jos prezentăm nivelul comenzilor în industrie și construcții.

Acești indicatori pot oferi informații asupra conjuncturii economice pe termen scurt, cu un grad ridicat de plauzibilitate, informațiile fiind obținute prin chestionarea managerilor de firme.

Valoarea comenzilor lunare în 2004

Indicatori	Ian.	Feb.	Mart.	Apr.	Mai	Iun.	Iul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Volumul comenzilor în industrie - mii mld. lei -	85,4	66,9	87,4	69,6	73,9	76,0	86,7	74,4	80,9	79,1	82,4	87,0
Volumul comenzilor în construcții - mii mld. lei - valori trimestriale		23,3			29,9			34,3			35,2	

Note bibliografice

Anghelache, C-tin (2005), *România 2005 – Starea economică la a căta schimbare?*, Editura Economică, București

Anghelache, C-tin (2004), *Sistemul European al Conturilor – note de curs*, Editura ARTIFEX, București

Anghelache, C-tin (1996), *Măsurarea și compararea dezvoltării economice*, Editura Economică, București

Anghelache, C-tin, Capanu, I. (2004), *Statistică macroeconomică*, Editura Economică, București

Anghelache, C-tin, Isaic-Maniu, Al., Mitruț, C-tin, Voineagu, V. (2005), *Sistemul conturilor naționale*, Editura Economică, București

Capanu, I., Wagner, P., Mitruț, C-tin (1994), *Sistemul Conturilor Naționale și Agregate macroeconomice*, Editura ALL, București

Isaic-Maniu, Al., Mitruț, C-tin, Voineagu, V. (1995), *Macroeconomie și analiză macroeconomică*, Editura „Constantin Brâncoveanu”, Rm. Vâlcea

Isaic-Maniu, Al., Antonescu C., Korca, M., Mitruț, C-tin, Voineagu, V. (1994), *Statistică generală și economică*, Editura „Constantin Brâncoveanu”, Rm. Vâlcea

Isaic-Maniu, Al., Korca, M., Mitruț, C-tin, Voineagu, V. (1998), *Statistică*, Editura Independența Economică, București

Isaic-Maniu, Al., Mitruț, C-tin, Voineagu, V. (1989), *Statistica pentru managementul afacerilor*, Ediția a II-a, Editura Economică, București